

Авторові цих рядків у 1944—1945 рр. днями й тижнями доводилося бути разом, спілкуватися, обмінюватися думками з Романом Шухевичем — Провідником Організації Українських Націоналістів на Рідних Землях і Головним Командиром Української Повстанської Армії. У пам'яті й досі збереглися різні епізоди з того часу, котрі певною мірою можуть бути ілюстративним матеріалом для історичних досліджень, а загалом — цікавою інформацією для читачів.

Незважаючи на те, що Роман Шухевич у структурах ОУН і УПА посідав найвищі становища, у контактуванні з людьми він був завжди врівноважений, коректний, відвертий. Головнокомандувач також був вельми витриманою людиною, він ніколи не підвищував голосу, хоча інколи, як військовикові, і годилося б давати інструкції та пояснення, а передовсім накази, більш акцентовано (тобто з деяким притиском). Підлеглі в бойових умовах, у військових середовищах зверталися до Шухевича словами “Друже Командир”, а в кадрах ОУН — “Друже Провідник”. Але у різних випадках, і за бойових, і не бойових умов, усі бачили в ньому головним чином зверхника, а відтак громадянина з незвичайно високим авторитетом.

Якось стало звичним, що на засіданнях і нарадах Головного Проводу ОУН до приміщення Шухевич заходив останнім, і тоді без команди всі присутні ставали “на струнко” і стояли доти, доки Провідник не підходив до свого крісла і не просив сідати. Авторові цього нарисув в 1934 році Зенон Коссак, який зустрічався з першим Провідником ОУН Євгеном Коновальцем, оповідав, що й полковника учасники нарад вітали вставанням “на струнко” без команди.

Не вникаючи в суть справи міг би хтось висловитися про це, як про звичайний ритуал, але воно не так: усі члени Проводу ОУН, дорадники й помічники шанобливим ставленням до Провідника, отим зовнішнім виявом підкреслювали свою лояльність, своє палке бажання працювати й боротися саме під командою Романа Шухевича. Хай би тут дослідники людської психіки висловили свою думку, але, гадаю, і непосвяченому зрозуміло, що пошана до Зверхника його ж самого певною мірою надихає, підносить на дусі та окрилює... Цього неписаного правила неухильно дотримувався навіть перший заступник Шухевича — політичний референт Проводу Маївський – “Тарас”, який, звітуючи Провідникові, по-військовому ставав “на струнко”.

Роман Шухевич був високоосвіченою особою, він розумівся у всіх дисциплінах військової справи, у теоретичному та практичному пляні, в організації збройних сил, Провідник ОУН прекрасно знав історію України та всесвітню історію, літературу, мистецтво, музику. Крім своєї рідної — української, а також польської та німецької, Шухевич чудово знав старослов'янську, латинську та старогрецьку мови. Проте своїми знаннями він ніколи не чванився, висловлюючись про них аж надто скромно. Добре запам'яталося: Роман Шухевич мав різні псевда, фіктивні прізвища, бо такі були вимоги суворої конспірації. Певний час він користувався псевдом “Чернець”. Якось ніби випадково він запитав: чому родовий відмінок (а щоб не було непорозуміння, назвав той відмінок ще й латинським терміном: казус генетівус сингуляріс — *casus genitivus singularis*) від слова чернець — ченця (діалектична форма того слова в Галичині ще й досі звучить “чернця”, тобто літера “р” не випадає). Запитуючи, Провідник зразу ж і зробив висновок: знаєте, друзі, треба неодмінно запросити доброго мовознавця, аби пояснив нам, щоб ніякі сумніви не

закрадалися у наші голови. Як скромно це було висловлено: є лінгвісти — вони щодо мови найбільше компетентні, отже, від них треба нам усім набиратися мовознавчих знань.

Або ще такий епізод: Шухевич радо перечитував матеріали, що їх готували до друку. Одного разу йому до рук потрапила чернетка статті, в якій було слово чужого (грецького) походження написано — “периферія”. Шухевич здивовано подивився на молодого автора, що подав Провідникові машинописний текст. Каже: здається, ви помилилися, бо треба писати “периферія”. Автор почав тут же виправляти. А Шухевич йому: ви спершу загляньте у словник, його уклали вчені люди — мовознавці, а нам до них треба завжди прислухатися.

Є ще багато різних епізодів, які свідчать про широкий, можна сказати енциклопедичний діапазон знань того славетного політичного Провідника і прекрасного військовика.

Роман Шухевич чи не найбільше дбав про рядове стрілецьтво УПА. Він часто нагадував, щоб своєчасно посилати в загони УПА націоналістичну підпільну літературу, щоб проводити в чотах, сотнях, куренях політичні заняття, аби таким чином наше славне вояцтво підтримувати на дусі. І не лише це — Шухевич наголошував на тому, щоб виховувати наших військовиків добрим прикладом.

Згадаю такий епізод: улітку 1944 року сотня “Львів”, командиром якої був сотенний “Дир”, будучи в Карпатах, перехворіла, втратила боєздатність. Майже всіх переслідувала важка шлункова недиспозиція. Сотня перемаршувала аж у Бібреччину (тепер — Жидачівського району) у Юшківський ліс, що на захід від села Дев'ятників. Там, під наглядом медиків стрільці проходили лікування. Вислід був добрий, бо майже всі видужали, але залишилося десь зо два десятки — “І хворих, і вже не зовсім хворих”, яких медицина називає реконвалесцентами. Для них було ще спеціальне харчування. У той час Головний Командир УПА разом з автором цієї статті, з Йосипом Позичанюком-“Шугаєм”, Петром Федунієм-“Полтавою” і ще з півторадесятком охоронців подався у нічний час у зону розташування сотні “Львів”, з якою в лісі й заночували. Вранці сотенний наказав спорудити з гілляччя щось на зразок стола, ще й накритого скатертиною, на якому поставлено сніданок для двадцяти осіб, тобто для Головного Командира і прибулих з ним. На сніданок подали білий хліб із маслом, каву з молоком. Тоді Шухевич дав команду: оці сніданкові порції віддати стрільцям-реконвалесцентам, а для гостей подати звичайні стрілецькі пайки. А сотенному пояснив: “Ми всі наражені на невігоди, ті невігоди несуть однаково і стрільці-рядовики, і командири, а особливо опікуватися треба хворими і тими, що до здоров'я повертаються”. Шила в мішку не втаїти. Стрільці сотні “Львів” усе те бачили. Вони і не знали, що це Головнокомандувач УПА, хоч здогадувалися, що якийсь вищий військовий чин, бо наказує сотенному. Але насамперед в тому командирові вони бачили свого брата, свого друга, свого батька. “З таким і жити добре, і вмирати не страшно”, — говорили стрільці між собою. Ось який був Роман

Шухевич — генерал “Тарас Чупринка”!

Дужий Петро. Генерал Тарас Чупринка. – Львів, 1997.

реклама:

[фотограф івано-франківськ](#)